

SOTE - uudistus

Parhaillaan käynnissä olevassa maakunta ja sosiaali- ja terveystalouden (SOTE) -uudistuksessa perustetaan 18 itsehallinnollista maakuntaa ja uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne. Uudistuksessa sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille, joista tulee kolmas hallinnon taso, kuntien ja valtion rinnalle. Maakunnille siirtyy myös muita tehtäviä maakunnanliitoista ja valtion aluehallintoviranomaisista.

Mittavan uudistuksen tavoitteena on tarjota ihmisille entistä yhdenvertaisempia palveluja, vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannusten kasvua. Ehdotetun sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteen alueelliset vaikutukset eivät rajoitu uuden hallinnollisen aluetason perustamiseen. Ainakin seuraavilla rakenteellisilla uudistuksilla olevan alueellisia vaikutuksia

Maakunta palveluiden järjestäjänä:

Vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyy maakunnille. Niiden tulee taata yhdenvertaiset palvelut kansalaisille eri alueilla. Maakuntien edellytykset palveluiden tarjoamiseen kuitenkin eroavat merkittävästi johtuen esimerkiksi väestö-, yritys- ja aluerakenteesta

Palvelutuotannon monipuolistuminen

Lisätään yksityisen ja kolmannen sektorin osallistumista SOTE-palveluiden tuottamiseen. Palveluita voivat tuottaa maakunnan liikelaitos, yhtiö, yhteisö, yhdistys, osuuskunta, säätiö tai ammatinharjoittaja. Yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat ovat keskittyneet kaupunkialueille

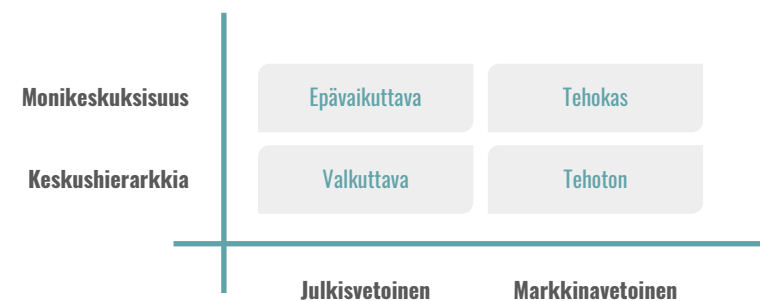
Potilaiden valinnanvapaus:

Valinnanvapauden piirissä ovat SOTE-keskusten ja suunhoidon palvelut sekä asiakassetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla hankittavat palvelut. Potilaat voivat valita koko maasta yksiköt, joissa asioivat.

Keskustelu SOTE:n alueellisista vaikutuksista on jäänyt vähäiseksi**Lisäämmme ymmärrystä alueellisista vaikutuksista strategisen suunnittelun konsepteilla, joilla on kuvattu toimintojen alueellista organisoitumista****Suunnittelukonseptit**

Monikeskuksisuudella viitataan tasavertaisten keskuksen tai keskusta-alueiden muodostamaan rakenteeseen ja niiden välisten suhteiden muotoutumiseen. Rakenteessa keskustat erikoistuvat ja toisiaan täydentävistä keskuksista syntyy verkosto.

Keskushierarkia, ja sitä kuvaava keskuspaikkateoria, on monikeskuksisuuden vastakohta. Keskushierarkiassa alueella sijaitsevista keskuksista muodostuu hierarkkinen rakenne, jossa asema määrittyy palvelutarjonnan perusteella. Tällöin pääkeskus, jossa tarjolla on laajin palveluvalikoima, sijoittuu hierarkian ylätasolle, alakeskukset keskitalolle ja suppean palveluvalikoiman paikalliskeskukset alatasolle.

Monikeskuksisen ja hierarkiaan perustuva palvelutuotanto markkina- ja julkisvetoisissa mallissa

Tehokas ja vaikuttava monikeskuksinen palvelurakenne on liitetty palveluihin, joiden tuotanto perustuu liberaaliin markkinalogiikkaan ja jotka sijaitsevat kaupunkialueilla.

Tehokas ja vaikuttava keskushierarkiaan perustuva palvelutarjonta nojaa julkisen sektorin palveluiden tuotantoon. Jäykässä mallissa tarjotaan rajoitettu määrä yhdenmukaisia palveluita, jotka ovat ajallisesti ja matkallisesti yhtäläisesti kaikkien saavutettavissa.

Ymmärrystä SOTE:n vaikutuksista monikeskuksisuus ja keskuspaikkateorioista?

Suomen monimuotoisesta aluerakenteesta johtuen ei monikeskuksisuus tai keskushierarkia yksinään tarjoa soveltuvaa mallia SOTE-palveluiden organisointiin.

SOTE-palveluiden tuotannon tulisi nojata sekä monikeskuksiseen että keskushierarkian mukaiseen malliin. Mallin valinta riippuu alueen ominaispiirteistä

Ehdotus perustuu teoriaan keskuspaikoista ja -virtauksista. Tässä mallissa ei monikeskuksisuutta ja keskushierarkiaa nähdä vastakohtaisina vaan teoria sallii niiden yhdistämisen asteittain, alueen ominaisuuksien perusteella. Keskushierarkia on liitetty 'kylämäiseen' (townness) palveluiden tuotantoon ja monikeskuksisuus puolestaan 'kaupunkimaiseen' (cityness) palveluiden tuotantoon.

Kylä- tai kaupunkimaisuuden, tunnistaminen on lähtökohta sille, kuinka suuri osa alueiden palveluiden tuotannosta on julkisen (keskushierarkia) tai yksityisen ja kolmannen sektorin (monikeskuksisuus) harteilla

Selected References:

- Camagni, R. & Capello, R. (2004) The City Network Paradigm: Theory and Empirical Evidence; Contributions to Economic Analysis, 266(16), pp. 495-529.
- Meijers, E. (2007) From Central Place to Network Model: Theory and Evidence of a Paradigm Change; Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 98(2), pp. 245-259.
- Parr, J. B. (2017) Central Place Theory: an Evaluation; Review of Urban and Regional Development Studies, 29(3), 151-164
- Rehunen, A., Reissell, E., Honkatukia, J., Tiitu, M. & Pekurinen, M. (2016) Sosiaali- ja terveystalouden tarpeen, käytön ja tuottamisen alueelliset muutokset ja tulevaisuuden vaihtoehdot; Helsinki: Finnish Prime Minister's Office, 94pp
- Taylor, P. J., Hoyler, M. & Verbruggen, R. (2010) External Urban Relational Process: Introducing Central Flow Theory to Complement Central Place Theory; Urban Studies, 47(13), 2803-2818.